

6. Naumenko N.V. Serpantynni dorohy poezii: pryroda ta tendentsii rozvytku ukrainskoho verlibru: monohrafiia. Kyiv: Vydavnytstvo «Stal», 2010. 518 s.
7. Semeniuk H.F., Huliak A.B., Naumenko N.V. Literaturna maisternist pysmennyka: pidruchnyk. 2-he vyd. Kyiv: Vydavnytstvo «Stal», 2015. 405 s.
8. Tkachenko O.H. Elehiiia v ukrainskii literaturi XVII-XIX stolit: avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk: spets. 10.01.01 «Ukrainska literatura». Kyiv, 2006. 39 s.
9. Tkachuk M.P. Liryka Ivana Franka: monohrafiia. Kyiv: Svit Znan, 2006. 296 s.
10. Franko I.Ya. Vybrani tvory. Kharkiv: Vesta; Ranok, 2003. 368 s.
11. Shupta-Viazovska O. «Maiovi elehii» Ivana Franka u konteksti khronotopichnosti khudozhnoho myslennia. URL: www.neparsja.com/?page_id=1061
12. Rubins, M. Crossroads of arts, crossroads of cultures: Euphrasis in Russian and French poetry. N.Y. : Palgrave, 2000. xx, 302 p.

УДК 070: 82 - 92.09

Світлана Осяк,
аспірантка Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
DOI 10.25128/2617-3427 19.50.07

Літературні та суспільні концепти національного відродження у публіцистичній спадщині Миколи Вороного

У статті вперше проаналізовано публіцистичну спадщину Миколи Вороного в ракурсі дослідження літературних та суспільних концептів національного відродження. Доведено, що означені концепти фрагментарно підсилені зображенням антиколоніальних мотивів, боротьби українців жити і працювати в самостійній державі так, як це було за часів Козацької республіки і яка указом царя Петра I 1709 р. була скасована, в результаті чого самостійницьке життя українців припинено. Публіцистичні твори Вороного підсилюють і формують сприйняття світу, свідоме відношення до нього відповідно до ментального стану

особистості. У публіцистиці М. Вороного розпрозорюються події епохи XIX–початку XX століття і враження від них, розкрито творчу та громадську співпрацю Я–Інший, розмови із сучасниками своєї доби, настрої, смислові константи, а також концепти, які позначені маркерами ментальності.

***Ключові слова:** публіцистика, концепт національного відродження, суспільні концепти, літературознавчий концепт, психоаналітичний метод, антидіалектичний метод.*

***Osiak** Svitlana, postgraduate student of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University*

Literary and social concepts of national revival in the journalistic heritage of Mykola Voronoi

The journalistic heritage of Mykola Voronoi was first analyzed in the article. The literary and public concepts of national revival were investigated. The struggle of Ukrainians aimed to live and work in the independent state was proven as it was in the days of the Cossack republic. The republic on the decree of the tsar Petro I was canceled in 1709. Independent life of the Ukrainians was stopped. Journalistic works of Voronoi strengthen and form the world perception, conscious attitude toward it in accordance with the mental state of personality. Events of XIX beginning of XX of century were represented in the publicism of Mykola Voronoi. Creative and public collaboration “I am another”, conversations with the contemporaries of the era were revealed, moods and semantic contents were represented.

***Keywords:** publicist, concept of national revival, public concepts, study of literature concept, psychoanalytic method, anti-dialectical method.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Публіцистичні твори М. Вороного вирізняються різновекторністю тем і гатунків на тлі оновлення літературного процесу в Україні кінця XIX – поч. XX століття. Публікації відзначаються незвичайною структурою, окремими сегментам мікротем, підтем, монтажно-ланцюгово об'єднуючи сюжетну лінію з головною думкою. Актуальність даної статті пояснюється відсутністю аналізу публіцистичних творів М. Вороного, в якій яскраво виявилася хист письменника-трибуна, письменника, який

запальним словом закликав співвітчизників будувати нове життя на засадах демократичного централізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... В сучасному літературознавстві зчаста використовують термін концепт як своєрідного взаємозв'язку мови і культури, літератури зокрема. З точки зору лінгвокультурології єдиного підходу до визначення лексеми концепт не існує. Уперше термін концепт 1928 р. увів в науковий обіг російський філософ С. Аскольдов (Алексєєв; 1870 – 1945), за визначенням якого, «концепт у процесі мислення є уявним відтворенням, що заміщає невизначеність окремих предметів, дій, функцій мислення одного и того ж роду» [1, с. 270]. Науковцю йдеться про те, що важливі «ключові слова», котрі мають невизначеність предметів, можна вживати іншими поняттями, які б відображали основоположні філософські концепти певної культури. За Аскольдовим, звернувся до визначення концепту Д. Ліхачов, який потрактовує термін у кількох вимірах. Літературознавець вважає, що концепт не узалежнений від значення слів, а є результатом зіткнення уже засвоєної дефініції із життєвим досвідом носія мови, тому, на думку науковця, концепт є заміником функції у мовному спілкуванні [12, с. 5]. Дещо інакше Ліхачов інтерпретує термін, окресливши його в аспекті змістового наповнення об'єктивного значення, оскільки "концепт – особистісне осмислення, інтерпретація об'єктивного значення і поняття як змістовного мінімуму значення" [11, с. 281]. Дослідник Ю. Степанов називає означений термін ідеєю. Він виводить таку формулу з того, що концепт-ідея включає абстрактні, конкретно-асоціативні і емоційно-оціночні ознаки, а також спресовану історію поняття" [14, с. 412]. Погоджуємося із В. Нерознаком, який стверджує, що концепт "носить міждисциплінарний характер, оскільки дослідження здійснюється на стику цілого ряду гуманітарних галузей знань – лінгвістики, літературознавства, логіки, філософії, мистецтвознавства та культурології" [9].

Мета статті – виявити й проаналізувати літературні та суспільні концепти національного відродження у публіцистичній спадщині Миколи Вороного.

Виклад основного матеріалу дослідження... У даному разі мову ведемо про літературні та суспільні концепти національного відродження у публіцистичній спадщині Миколи Вороного. Літературний концепт, на думку В. Зусмана, є своєрідним образом, символом, мотивом, що вістряє своїм спрямований на історичні, геополітичні, етнопсихологічні характеристики, котрі хоч і перебувають поза художніми творами, проте водночас відкривають можливість значної кількості тлумачень під різними кутами зору. З погляду дослідника, символ, символічні мотиви у творі виникають як результат взаємодії внутрішньої і зовнішньої форми слова, що долучається до асоціативно-вербального змісту, з якого складається художнє мислення автора. Ось саме й символ найчастіше буває матеріальним вираженням концепту в літературі [7, с. 13].

Об'єктом дослідження обрали статті "Михайло Грушевський. Історія України", "З споминок про М. Костомарова", "Пам'яті В. Белінського", "Політичний хамелеон", "Михайло Комаров", "Перша зустріч з Іваном Франком". Стаття "З споминок про Костомарова" (надрукована в журналі "Зоря", 1895 р., №14) репрезентує не власні спогади про письменника, а є відгуком на статтю сучасника, добродія Палімпсестова, що її він надрукував у реакційно-консервативному журналі "Русское обозрение" (Москва). Миколу Вороного вразив не так тенденційний підхід Палімпсестова про вигадане "приятелювання" з Костомаровим, як очорнення українського козацького руху. Для публіциста-Вороного правда про національно-визвольну боротьбу була набагато важливішим фактором, ніж писанина "старенького сімдесятилітнього дідка", який намагався довести, що боротьба "козаків з ляхами велась не за зневажені людські права, не за релігійні утиски", а була "просто наслідком розбещеності і сваволі здеморалізованого козацтва. Пани, ляхи, мовляв, – це освічені культурники; козаки – це якісь номади (фр. кочовики. – С. О.), пірати,

розбишаки. Пісні і думи складались буцімто п'яним козацтвом собі на славу, через що й вони не мають вартості і при писанні історії їх треба викинути" [4, с. 539].

Вороний не поділяє культурний код із Палімпсестовим, надто різні точки зору у них на предмет оцінки розвитку національно-культурної та суспільно-політичної концепції в царській Росії. Публіцист, звернувшись до напряму гештальтпсихології, підсилює категорію образу психоаналізом-мотивом, діяльнісним підходом, зверненням до читача, підсиленням своїх умовисновків цитатами опонента. Саме за таким принципом Н. Зборовська радить дослідникам аналізувати літературний твір: із позицій методу психокритики. На її думку, "психоаналіз – це специфічно односторонній метод тлумачення, пов'язаний з виявленням підсвідомих смислів художнього твору на основі несвідомо промовленої деталі та нав'язливого мотиву" [6, с. 27]. Нав'язливий мотив іншим народам і націям російської культури і освіти, не враховуючи менталітету нації, звичаїв і традицій, за версією Вороного, з боку Палімпсестова виглядає як манія, як божевілля. Тому й просторово-наочна форма предметів, явищ, що подає спогадовець в журналі "Русское обозрение" неможливо зрозуміти, відчитати, логічно співставити шляхом сумування властивостей їх частин.

Національний концепт у публіцистиці Вороного виявляє актуальні світоглядні, політичні, культурологічні погляди на історичний розвиток українського державотворення. У ході полеміки письменник заперечує хибні твердження спогадовця, який вкладає в уста Костомарова, наче "Україна мусить сполучитись з Московщиною на федеративних умовах" (с. 539), що Палімпсестов "радить в школах і церквах учити народ тільки в мові російській" [4, с. 540]. В контексті емоційного зворушення Вороний надає своєму творові силу полемічної енергетики завдяки застосуванню сарказму, ущипливої іронії, інвективної лексики, бо, на його думку, Палімпсестов "на старості літ знов дійшов до дитячого віку і не розуміє

того, що заборона і навіть утиски мови – це ж страшна кривда, насильство; а кривда і насильство огидливі світлій науці віри Христової" (с.540).

У публіцистиці Вороного ставиться наголос-посил для українців оминати подібні публікації або ставитися до них обережно, підключаючи критичне мислення, логіку суджень, не відкидаючи історичні події минулого козацької доби, порівнюючи із сучасністю, тоді стане зрозуміло, що для козаків національна ідея була основоположною у їхній боротьбі за свободу і незалежність України. Стаття письменника у тодішніх умовах, наприкінці ХІХ століття, в період масового поширення марксизму, була своєрідною контрпропагандою на фальшивку радикала Палімпсестова, як й, утім, на редакційну політику журналу "Русское обозрение", що подавала подібні антиукраїнські шовіністичні публікації.

М. Вороний використовує психоаналітичний прийом "згущення образу", що його М. Епштейн відносить до дзеркала можливого божевілля. Спогади Палімпсестова про Костомарова є критичним прийомом «гіперболи тлумачення», що «утворює дзеркальну перспективу божевілля» [5, с. 227]. Публіцист-Вороний, аналізуючи працю Палімпсестова з точки зору психокритика творчого мислення, уможлиблює читачеві віднайти небезпеку його зацикленості і шляхи виправлення кривизни ідеологічної моделі світу, зацикленого розуму у бік логічного, раціонального мислення, безпечного еклетизму, толерантності.

Національний концепт В. Красних визначає по різному, як «максимально абстраговану ідею «культурного предмета», який не має візуального образу-прототипу, а лише породжує можливі візуально-образні асоціації, пов'язані з предметом» [10, с. 272]; як «найзагальніша ідея, максимально абстрагована, але конкретно репрезентована (мовною) свідомістю, що зазнала когнітивної обробки» предмета «в сукупності всіх валентних зв'язків, зазначених національно-культурного маркування» (с. 268); як «своєрідний згорнутий глибинний «зміст» предмета» [10, с.

269]. Але чітка світоглядна позиція М. Вороного перекреслює тезу В. Красних про абстраговану ідею, бо його головна думка спроектована саме на чітко виражений національний концепт, обстоювання національно-культурних маркерів. Водночас автор у такий спосіб увиразнює не менш важливий концепт гордості, як основний маркер емоцій людини. Зауважимо, що концепт гордості має і культурне, й соціальне значення, особливо у тих публікаціях М. Вороного, в яких заторкується чи розкривається соціальна проблематика у масштабах суспільства, України.

Емоційний стан іноді приносить шкоду авторові у тому розумінні, що сьогочасне досягнення успіху (концепт гордості) з відстані часу приносить розчарування. Так сталося й з М. Вороним, який у 1896-97 рр. в журналі "Житє і слово" (видавець І. Франко), вів рубрику "Вісті з Росії". Публікації під однойменною назвою склали основу його статті, в якій подано огляд суспільно-політичних поглядів кінця XIX ст., процесів, "пов'язаних з появою в Росії марксизму, активізацією політичної самосвідомості в середовищі робітників і студентської молоді" [4, с. 676], що на них покладав великі надії публіцист. Він, зокрема, зауважував: "Ясно було одне, що при державнім абсолютизмі неможлива жодна раціональна робота в душі перебудови суспільного укладу, – про це свідчили і проби революційної роботи в попередніх роках, і зрештою сама дійсність. Тому-то, коли свіжоорганізована партія Народоправців видала свій маніфест і програму, висловлену в брошурці "Насущный вопрос", де, відкинувши партійні ворогування і всяку іншу роботу набік, закликала всіх до спільної акції проти державної самоволі і ставила головною метою здобути ширшу політичну волю в Росії (цікаво, що, трактуючи про національне питання, автори брошури, може, в перший раз п Герцені в числі пригнічених народів згадали виразно і українців!), то навіть ліберальні і буржуазні елементи віднесли до неї з повним співчуттям!" [4, с. 548].

Автор утішається тим, що на період написання статті активізувалась агітаційна робота марксистських гуртків і "революціонери ще з більшим запалом віддавались пропаганді і організації між робітниками і академічною молодіжжю... про загальний настрій в російській інтелігенції теорією економічного матеріалізму, що тепер стала там на порядку деннім. Книжки Струве, Бельтова, Волгіна, Тугана-Барановського, Гурвича і ін. підняли питання економічного матеріалізму в російській літературі" [4, с. 549]. Потрапивши під вплив І. Франка, економічного вчення Маркса, М. Вороний прагнув поєднати те, що не в'яжеться в один ланцюг: захоплення Шевченковим демократизмом і водночас науковим комунізмом, намагався поєднати ідеалізм із матеріалізмом, реалізм – із модернізмом. Така роздвоєність світоглядних принципів, положень, умовисновків, естетичних позицій призвели письменника до хибного кроку: 1926 року він повернувся із Польщі в Україну, щоб через кілька літ потрапити в розряд "ворогів народу" і 1938 р. фізично знищеним у застінках НКВС.

У розлогій статті "Вісті з Росії" Вороний пише, що "з нашого спеціально українського, національно-політичного руху" фактів немає ніяких, лише "час від часу робимо, то марні маніфестації – 25-літній ювілей батька української сцени Марка Кропивницького в Одесі і 40-річний ювілей письменника українського, діда Данила Мордовця" [4, с. 565]. Концепт гордості має позитивну і негативну оцінку, залежно від психоемоційного стану автора. Якщо ж його внутрішня установка, внутрішній світ збігається із суспільними, філософськими, культурологічними, моральними принципами і чеснотами, тоді текст увиразнює заохочення, захоплення фактами, ідеями, а якщо ж не співпадають світоглядні орієнтири на проблему, що її порушує у тексті, тоді, навпаки, автор ілюструє осуд.

Відомо, що Арістотель у праці «Метафізика» використовує антидіалектичний метод пізнання, надчуттєві принципи, причини буття. За його тлумаченням, першоосною у розвитку особистості є стан емоційного здивування. Дитина дивується квіткою, веселкою,

бджілкою, прагнучи пізнати світ, формує бажання завдяки таємничому образу, який на даний момент перебуває за межею стійкого розуміння. Відповідно до психоаналізу, Арістотелевого методу метафізики, Н. Зборовська розглядає твір, як "образне позначення низького і високого бажання: у першому випадку – це природне інстинктивне бажання, у другому – духовне, піднесене над природою. З погляду психометафізики історія національної літератури як система позначених бажань містить у собі джерело таємниць і замовчувань, яку інтуїтивно відчуває письменник як носій націотворчого мислення" [6, с. 29-30].

Вороний-публіцист, Вороний-літературний критик у 1911 р. в газеті "Рада" друкує низку праць, зокрема, аналізує монументальний твір М. Грушевського "Історія України", до 100-ліття з дня народження пише статтю "Пам'яті В. Белінського", оприлюднює фейлетон "Політичний хамелеон". У ґрунтовних, розгорнутих статтях толерантно, спокійно, логічно, виважено, послідовно дає свою оцінку культурно-історичному, політичному, творчому рухові в Україні початку ХХ століття, виявляючи манеру письма, думки, позиції, переконання, характеризує час, суспільство, літературні процеси. Речення будує переважно прості, складнопідрядні, публіцистичний текст написано професійно, він сприймається невідповідним читачем легко, доступно і зрозуміло. Автор розкриває ворожнечу до українця Гордія, який на зборах виступив українською мовою. У публіцистиці М. Вороний демонструє об'єкт заперечення з тим, щоб крізь спектр його зображення, контрастність підвести читача до сприйняття його думки, висновків: "Після нього (Гордія. – С.О.) промовляє д. Струве, молодий публіцист і марксист...висловився так: "Я собственно не понимаю, что хотела сказать эта почтенная личность, говорившая на столь странном диалекте...". Тодішній марксист д. П. Струве не "поямав", цебто не хотів зрозуміти "почтенной личности" з нашого народу. Тепер д. Струве і його прихильники у "Вехах" і інших збірниках та статтях дзвонять на гвалт про відірваність інтелігенції від

народу... Струве проголошує містичність централістичної держави і містичність державної нації, державної власті, які во ім'я цього ж централізму упокорюють інші національності" [4, с. 580]. Відчувається, як у світоглядному спрямуванні змісту статті авторська симпатія превалює на боці Гордія. Таким чином, як свідчать результати вивчення публіцистичних текстів патріотичної, суспільної, культурно-історичної тематики можемо констатувати, що концепт гордості автор демонструє не епізодично, а цілеспрямовано у ставленні до реальних осіб, які не упокорюють, не утискають національні інтереси українського народу, а її мову не називають "діалектом", вивищуючи над нею російську мову, або "трьох братніх слов'янських мов". Автор репрезентує культ гордості не за себе, а за досягнення демократичних поступів інших, сторонніх людей.

Зазначимо, що українське національне відродження усорбовує поліаспектний соціокультурний феномен, представлений у форматі національної свідомості і культури, а також – найголовніше – реалізації національної ідеї. За визначенням В. Карлової, факторами формування і розвитку національної самосвідомості, боротися за "створення власної української незалежної, демократичної, правової, соціально справедливої та економічно ефективною державності. Головним чинником досягнення цієї мети є свідомі громадяни, їхня національна свідомість як система ціннісних орієнтацій, чітких ідеологічних переконань, духовних і моральних координат" [8]. Концепти національного відродження немислимі без розвитку власне культури (мови, літератури, мистецтва). На початку ХХ ст. Вороний брав участь у відкритті пам'ятника І. Котляревському в Полтаві, був засновником українського модернізму. Однак, як зазначено вище, його світоглядне, ідейне хитання позначилося й на критичних та публіцистичних матеріалах. Маючи власну нестабільну внутрішню світобудову, він, одначе, закидає докір Г. Чупринці, якого спершу називає «справжнім джентльменом поезії» [2, с. 3], а пізніше, у 1914 році, різко міняє тон виступів, мовляв, Чупринка створює «заучені і вже всім

набридли порожні фрази, в яких нема ні змісту, ні чуття, ні навіть поверхової краси», а у лексиці «виявляє незвичайну неохайність і грубість у виборі слів і виразів» [3, с.103-104]. Про прихильність до ідей Драгоманова, Франка, дізнаємося зі спогадів "Перша зустріч з Іваном Франком", в яких йдеться, як Вороного "манила Європа, а головне манила таємнича постать "владителя дум" радикальної соціалістичної молоді – проф. Михайла Драгоманова" [4, с. 583]. До Болгарії не дістався, бо у Львові дізнався, що помер Драгоманов і на його похорон поїхав І. Франко. Останньому він також привіз конверта від ровесника і друга Драгоманова Миколи Васильовича Ковалевського (1841 – 1897). Але, йдучи містом разом із журналістом Михайлом Струсевичем, ненароком на вулиці зустріли І. Франка.

У Вороного "спрацював" аристотелівський антидіалектичний метод – емоційне здивування від першої зустрічі, завдяки чому відкривається таємничий образ особистості: "Я втопив у його постать свої цікаві очі і спершу дістав враження деякого розчарування. Замість чорнявого ставного чоловіка, яким його малювала мені уява, я побачив крем'язну квадратну фігуру, невисоку на зріст, досить незграбну, в потертім піджаковім убранні, з облохмаченою вишиваною сорочкою і з пом'ятим, брудного кольору, на голові капелюхом. З-під капелюха впадало в око широке лице з короткими рудими вусами і крутим підборіддям; долішня губа на ньому ніби невдоволено була трохи випнута наперед, ніс простий, з невеличкою горошинкою на кінці" [4, с. 583–584]. Такий словесний портрет І.Франка залишився у спогадах Вороного, нічого зайвого, попросту зі сторінок спогадів постає звичайна пересічна людина. Але, коли увечері спогадовець завітав до Івана Яковича у гості і, порозмовлявши з ним, то думка кардинально змінилась, адже "виніс од нього враження незвичайно простої, сердечної людини, що мене зразу ж і привернуло до нього" [4, с. 584]. Пригадаймо, що Н. Зборовська розглядає твір, як образне позначення низького і високого бажання: у першому випадку – це природне інстинктивне бажання, у

другому – духовне, піднесене над природою. Вороний відкинув метафізичний метод, що постав у його уяві, переключившись на реалістичний, на конкретного творця історії національної літератури, національної культури, української філософської думки, і побачив, що перед ним – людина-патріот, людина високого духовного злету, поліглот. Заради І. Франка, він перевівся з Віденського до Львівського університету, відтоді Вороного "з Франком зв'язала глибока, сердечна приязнь вже навіки" [4, с. 586].

Висновки. Отже, з вищевомовленого можна констатувати, що в процесі аналізу літературних, суспільних концептів національного відродження у публіцистичній спадщині Миколи Вороного спостерігаємо спалах національної самосвідомості, громадянського, патріотично-суспільного інтересу до історії України, її героїв, духовного і культурного життя народу, прагнення осмислити минуле, розібратись в новітніх процесах історії (поч. ХХ століття) з тим, аби зорієнтуватися в майбутньому. Переносячи ідеї Вороного на мову сучасної гуманітаристики, зауважимо, що означені концепти підсилені фрагментами зображення національно-визвольної боротьби, адже українці тривалий період жили в нестерпних умовах, що не давали змоги з'ясувати й оцінити самотійницьке життя. Публіцистичні твори підсилюють і формують сприйняття світу, свідоме відношення до нього відповідно до ментального стану особистості. На думку О. Мостяєва, кожна історична доба розкриває своєрідний «ментальний стан людини, яка встановлює межі сприйняття і розуміння, межі привласнення та діяльності» [13, с. 83]. У публіцистиці М. Вороного розпрозорюються події епохи і враження від неї, творча і партійна співпраця, розмови із сучасниками своєї доби, настрої, смислові контенти, а також концепти, які позначені маркерами ментальності. З нашого погляду, правильне їх прочитання та потлумачення можливе лише із врахуванням контексту історичної доби, епохи.

Література

1. Аскольдов С.А. (Алексеев). Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста.*

Антология / под ред. проф. В.П. Нерознака. Москва: Academia, 1997. С. 267-279.

2. Вороний М. Лірика краси і смерті. *Рада*. Київ, 1911. № 82. С. 3.

3. Вороний М. (К-ко). Грицько Чупринка. Лицар-Сам. Поема в 2-х частинах. *Дзвін*. Київ, 1914. Кн. I. С. 102 – 104.

4. Вороний М. К. Поезії. Переклади. Критика. Публіцистика. Київ: Наукова думка, 1996. 704 с.

5. Эпштейн М.Н. Слово и молчание: Метафизика русской литературы: Учеб. пособие для вузов. Москва: Высшая школа, 2006. 559 с.

6. Зборовська Н. В. Психокритика як метод дослідження сучасної літератури. *Філологічні семінари. Літературна критика і критерії художності. Випуск 12*. Київ: Київ. нац. унів-т імені Тараса Шевченка, 2009. С. 27-30.

7. Зусман В. Г. Диалог и концепт в литературе. Литература и музыка. Нижний Новгород : Деком, 2001. 168 с.

8. Карлова В. Основні фактори формування і розвитку національної самосвідомості. *Державне управління: теорія і практика: електрон. наук. фах. вид.* 2010. № 2. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/Dutp/2010_2/txts/10kvvrns.pdf.

9. Концепт і концептосфера. URL: http://ucheb.lunn.ru/old/Departments /Foreign_literature/Kultura_MK_III.htm

10. Красных В. В. Свой среди чужих: миф или реальность? Москва: ИТДГК "Гнозис", 2003. 375 с.

11. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Изв. АН. Серия литературы и языка*. Т. 52. № 1. 1993. С. 3-9.

12. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: Антология*. Москва: Academia, 1997. С. 280-287.

13. Мостяев О. Суб'єктивні, етнічні та цивілізаційні складові ментальності. *Філософські студії. Спецвипуск журналу «Генеза»*, 1995. С. 82-92.

14. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Москва: Языки русской культуры, 1997. 824 с.

References

1. Askol`dov S.A. (Alekseev). Konzept y` slovo. Russkaya slovesnost`. Ot teory`y` slovesnosti` k strukture teksta. Antology`ya / pod red. prof. V.P. Neroznaka. Moskva: Academia, 1997. S. 267-279.

2. Vorony`j M. Liry`ka krasu` i smerti. Rada. Ky`yiv, 1911. № 82. S. 3.
3. Vorony`j M. (K-ko). Gry`cz`ko Chupry`nka. Ly`czar-Sam. Poema v 2-x chasty`nah. Dzvin. Ky`yiv, 1914. Kn. I. S. 102 – 104.
4. Vorony`j M. K. Poeziyi. Pereklady`. Kry`ty`ka. Publicy`sty`ka. Ky`yiv: Naukova dumka, 1996. 704 s.
5. Эпштейн М.Н. Слово у` молчану`е: Метафу`зы`ка русскоj лy`тературы: Учеб. пособи`е для вузов. Москва: Высшaya shkola, 2006. 559 s.
6. Zborovs`ka N. V. Psy`xokry`ty`ka yak metod doslidzhennya suchasnoyi literatury`. Filologichni seminary`. Literaturna kry`ty`ka i kry`teriyi xudozhnosti. Vy`pusk 12 . Ky`yiv: Ky`yiv. nacz. univ-t imeni Tarasa Shevchenka, 2009. S. 27-30.
7. Zusman V. G. Dy`alog y` koncept v l`y`terature. L`y`teratura y` muzyka. Ny`zhny`j Novgorod : Dekom, 2001. 168 s.
8. Karlova V. Osnovni faktory` formuvannya i rozvy`tku nacional`noyi samosvidomosti. Derzhavne upravlinnya: teoriya i prakty`ka: elektron. nauk. fax. vy`d. 2010. # 2. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/ejournals/Dutp/2010_2/txts/10kvvrns.pdf.
9. Koncept i konceptosfera. URL: http://ucheb.lunn.ru/old/Departments/Foreign_literature/Kultura_MK_III.htm
10. Красных V. V. Svoj srede` chuzhy`x: my`f y`ly` real`nost`? Moskva: Y`TDGK "Gnozy`s", 2003. 375 s.
11. Ly`xachev D. S. Konceptosfera russkogo yazyka. Y`zv. AN. Sery`ya l`y`teratury y` yazyka. T. 52. № 1. 1993. S. 3-9.
12. Ly`xachev D.S. Konceptosfera russkogo yazyka. Russkaya slovesnost`. Ot teory`y` slovesnosty` k strukture teksta: Antology`ya. Moskva: Academia, 1997. S. 280-287.
13. Mostyayev O. Sub'yekty`vni, etnichni ta cy`vilizacijni skladovi mental`nosti. Filosofs`ki studiyi. Speczvy`pusk zhurnaln`y` «Geneza», 1995. S. 82-92.
14. Stepanov Yu.S. Konstanty. Slovar` russkoj kul`tuры. Moskva: Yazyky` russkoj kul`tuры, 1997. 824 s.